

Т. Д. ПОЛИЦЯ  
(Вінниця, Україна)

## ТЕРМІНОПОЛЕ КОНЦЕПТУ “ДУМКА”

Здійснено спробу описати засоби термінологічної об’єктивації концепту “думка” й систематизувати їх за методом поля. Визначено сфери функціонування термінологічних репрезентантів аналізованого концепту. Схарактеризовано специфіку термінологічної об’єктивації концепту “думка” у різних наукових сферах.

**Ключові слова:** концепт, термінологічне поле, термін, термінологічна об’єктивація.

У сучасній лінгвістиці спостерігаємо помітний інтерес до одиниць ментального простору людини, що об’єктивуються в мові поняттям “концепт”. Осмислення його природи, структурно-змістової організації, аналіз вербальних та невербальних форм вираження входять у коло наукових пошуків вітчизняних та зарубіжних науковців (С. А. Аскольдов, Д. С. Лихачов, Ю. С. Степанов, О. П. Бабушкін, М. Ф. Алефіренко, В. І. Карасик, З. Д. Попова, Й. І. Стернін, Л. В. Адоніна, Ж. Вардзелашвілі, В. А. Маслова, І. О. Голубовська, В. Л. Іващенко, П. В. Мацьків, О. О. Селіванова, О. О. Борисов, Н. О. Мех, Я. В. Купіна та ін.).

Більшість мовознавців пов’язують його зі свідомістю, мовою та культурою, вказують на лінгвокультурність, психологічність, мовну реалізацію, ціннісну орієнтацію та комунікативну значущість. Науковці одностайні в тому, що концепт не має чітких меж, проте його структура не хаотична, а динамічна й організована в певний спосіб.

У пропонуваному дослідженні концепт визначаємо як ментальну одиницю, в якій закладено певну інформацію, знання, зумовлені особистим чи суспільним досвідом, що знаходить вияв у вербальних та невербальних знаках.

Особливе місце в сучасних дослідженнях концепту посідає питання засобів мовної репрезентації закладеної в ньому інформації.

Сукупність мовних засобів, що об’єктивують концепт у певний період розвитку суспільства, З. Д. Попова і Й. І. Стернін визначають як номінативне поле (НП) концепту [13, с. 66–67]. Опис НП передбачає вивчення значень усіх слів та виразів, що об’єктивують той чи той концепт у мові, їх системну презентацію у форматі семантичного, лексико-семантичного, лексико-граматичного, синтаксичного полів [13, с. 77].

Різні аспекти функціонування та вербалізації концептів, що належать до ментальної сфери, висвітлено у працях В. І. Кононенка (2004), С. В. Євраєвої (2006), М. В. Скаб (2008), А. О. Пікалової (2008), Т. П. Дяк (2009), Я. В. Купіної (2011).

Власне концепт “думка” став об’єктом наукових досліджень Т. О. Космеди (“Концепти “дума”, “думка” в українському мовленні крізь призму аксіологічної прагмалінгвістики”, 2004) [6], Н. О. Мех (“Наскрізні

концепти слово, мова, думка у філософсько-релігійній та мовній картинах світу Григорія Сковороди”, 2005) [11], Н. В. Коломієць (“Специфіка вербальної репрезентації концепту “думка” в китайській мові, 2014) [5]. Активно вивчали концепти внутрішнього світу людини також науковці проблемної групи “Логический анализ языка”, зокрема М. А. Дмитровська, О. С. Кубрякова, В. В. Туrowsький, І. М. Кобозева, Є. П. Бондарева, О. В. Маняхін, Є. В. Дзюба та ін.

Серед різних способів мовної реалізації концептів увагу науковців привертає й термінологічна репрезентація наукових концептів. Так, мистецтвознавча термінологія стала матеріалом для дослідження концептів науково-мистецької картини світу в монографії В. Л. Івашенко (2006) [3]. Опис термінополя поняття “концепт” у семивекторному розрізі здійснила Ж. В. Краснобаєва-Чорна (2006) [7]. Міжмовний лексико-семантичний аналіз термінополів концептів “child” и “ребёнок” в англійській та російській мовах став об’єктом наукових пошуків О. Л. Кряжевої (2009) [8].

Інтерес мовознавців саме до термінологічної репрезентації знань обґрунтовує актуальність нашої розвідки, метою якої стало віднаходження, опис та структурування термінів, що об’єктивують концепт “думка” в українській мові.

Основним методом дослідження обираємо метод поля. Термін використовуємо на позначення сукупності одиниць, об’єднаних за змістом, іноді також на основі формальних показників, що відбивають поняттєву, предметну й функціональну подібність (тотожність) позначуваних явищ [2, с. 91]. Цей метод розроблявся багатьма дослідниками концептів (В. А. Маслова, З. Д. Попова, Й. І. Стернін, Ж. В. Краснобаєва-Чорна, Я. Ю. Соболева).

Матеріалом дослідження слугували матеріали лексикографічних праць української мови.

Концепт “думка” є одним із ядерних структурних елементів ментального поля концептосфери внутрішнього світу людини. Його об’єктивують мовні засоби лексико-семантичних груп “продукт (результат) мислення”, “процес мислення” як складників тематичної групи “мислення”, що входить до тематичного поля “ментальна діяльність”.

“Думка” належить до абстрактних концептів, закладених у носіїв мови на підсвідомому рівні й характеризується такими особливостями, як розмита сутність, власне суб’єктивна, складна у визначенні, а тому в тлумачних словниках фіксуються її найзагальніші ознаки [1, с. 5]. О. С. Кубрякова на матеріалі російської мови інтерпретує відповідне поняття (рос. “мысль”) як особливим чином структурований гештальт, “особливе поєднання особистісних смислів, які виникають у голові людини під час активації її свідомості й спрямування останньої на ті чи ті об’єкти та їх осмислення” [9, с. 138]. І. М. Кобозева аналізує думку (рос. “мысль”) як когнітивний класифікатор процесу обмірковування [4, с. 95–105].

Терміни-репрезентанти аналізованого концепту утворюють його термінополе (ТП). Будова поля зазвичай передбачає наявність центру, ядра та периферії [2, с. 94]. У центрі ТП концепту “думка” власне наукове термінопоняття *думка*. Ядро поля формують терміносполучення з компонентом

*думка*. Периферію організують синонімічні, антонімічні термінопоняття та похідні від них, а також такі, в яких *думка* лише мислиться.

Сьогодні термін *думка* обслуговує різні сфери життя і, відповідно, його фіксують різні типи галузевих словників із такими значеннями:

- у філософії: “акт мислення, частину процесу мислення або його результат, зміст, продукт мислення, ідеал. Висхідною формою процесу мислення є судження. Його зміст розкривається у міркуванні, що відбувається у формі умовиводів і здійснюється шляхом зіставлення різних суджень. Синтезом судження про певний об’єкт є поняття, яке в теоретичних системах знання стає формою розвитку ідеї і розгортається, знаходить свою об’єктивізацію завдяки системі категорій” (ФЕС, с. 176); “основну форму здійснення ментальних актів людини, таких як пізнання, міркування, оцінювання, планування, вирішення життєвих проблем. Провідна особливість думки — це її зв’язок із предметним змістом свідомості; думка забезпечує оперування цим змістом у сфері інтелектуального споглядання. У результаті саме думка виводить людину до нових життєвих обр’їв, нових бачень дійсності та, врешті, до особливого — індивідуального та особистісного універсуму її буття. Оскільки думка — це явище свідомості, вона володіє здатністю до саморефлексії, внутрішньою єдністю та цілісністю” (ПТ-СОФТ, с. 54); (грец. *doxa*) — в античній філософії недостовірне, суб’єктивне знання, на відміну від достовірного знання — істини. Вже елеати різко розмежовують істину, засновану на раціональному пізнанні, і думку, засновану на чуттєвих сприйняттях, яка знайомить лише з видимістю речей. У атомістів думка є результатом впливу на людину “образів”; явища, які чуттєво сприймаються, існують у думці, воістину ж існують лише атоми і порожнеча. Софісти нівелювали межу між думкою та істиною (“все, що кому як здається, так воно і є”) < ... >. За Платоном, думка, що поділялася на здогад і довіру, відноситься до чуттєвих речей, на відміну від знання, що має своїм предметом духовні сутності. У Аристотеля думкою є емпіричний метод пізнання, оскільки воно відноситься до випадкового і одичного, може змінюватися аж до помилкового. Аристотель відрізняє думку від наукового знання, предметом якого є необхідне і загальне” (ФЭС); “спосіб мислення. Думка характеризує собою суб’єктивне почуття, засноване на ненауковому пізнанні речей. Думка ґрунтується просто на невизначеному почутті, яке викликає в нас реальність. Які б не були логічні неточності простої думки, повага до різних думок є етичним принципом, що має назву толерантність; це принцип будь-якої істинної демократії” (ЗЕМ); “судження, що виражає чуттєве ставлення до чого-небудь — оцінку, погляд і т. п. В античній філософії докса була протиставлена логосу як істинного знання. Вважалося, що за допомогою “очей розуму” відкривається справжня реальність, а докса є “темним”, “нерозумним” знанням, що викривляє істину. Згідно з Демокритом, думка належить до “незаконнонародженого” знання; у Платона й у Аристотеля — думка — це щось випадкове, швидкоплинне. < ... > Заглибленість у практику життя забезпечує думці конкретність, імпульсивність, нестандартне “поштучне” існування, “проходження” за реальністю, можливість безсловесної трансляції та ін. < ... > У сер. ХХ ст. < ... > дані лінгві-

стики, психо-, нейролінгвістики та ін. показали, що думка самодостатня і володіє можливістю особливого світосприйняття” (НФЭ); “недостовірний, не цілком певний образ реальності, який виступає заміном, сурогатом знання. У думці виражені не стільки об’єктивні властивості об’єкта, скільки стан свідомості суб’єкта, його бачення світу, багато в чому сформоване забобонами, тиском середовища і так званими зовнішніми обставинами” (НФНТ);

- у психології: “основна одиниця мислення, в якій знаходить своє вираження процес пізнання навколишнього світу, інших людей і себе <...>, її відправною точкою є порівняння двох явищ. Вона відображає їх схожість і суміжність у часі й просторі. Мовленнєве вираження думки в текстах представлене у формі речень. Обов’язковою його ознакою є предикативність <...>, думка є динамічною і багатоликою. Незалежно від її істинності чи хибності вона виявляється в слові, образі, дії (окремо чи сукупно)” (СПЕ, с. 113); “особиста точка зору, якої індивід дотримується в даний момент і яку він висловлює у формі суб’єктивно прийнятої гіпотези. Думка в кращому випадку є правдою в чіємусь особистому її поданні, вона є вихопленою з реальності суб’єктивно значущою частиною якогось цілого, яка не може претендувати на відображення істини <...>. Думка відрізняється від переконання <...> і від настанови, <...> судження”; “в психопатології – вираз особистої позиції пацієнта до чого-, кого-небудь” (ЖБЭП); “(англ. *belief*) – опис проблеми чи явища, запропонований як можливий, причому його доказовість для інших у межах прийнятих норм (для знання) відсутня або не вважається вичерпною” (БПС); “словесне вираження переконань або настанов” (ВПО); “умовивід, або сукупність логічно взаємозалежних умовиводів, достовірність, істинність яких не є доведеною, а потребує ще перевірки” (КПАСП);

- у політичній психології: “вид політичної настанови, що відрізняється нестійкістю. Думки представляють насамперед поверхневий вербальний шар свідомості і зовсім не обов’язково відповідають глибшим особистісним утворенням” (ГПП);

- у соціології: “прояв свідомості, що представляє сукупність логічно пов’язаних між собою суджень, які містять оцінку явища, процесу, людини. Разом з тим думка має не тільки духовну, але й практичну сторону, яка реалізується в поведінці людей <...> в аспекті суб’єктивної віднесеності думка є формою переконання. З боку об’єктивної віднесеності вона є пізнавальною формою. Думка виникає в умовах невизначеності гносеологічної ситуації, яка передбачає вибір і оцінку різних варіантів вирішення певної ситуації” (РСЭ); “судження щодо деякого об’єкта, що включає суб’єктивну оцінку”; “вербальне вираження настанови” (БСС);

- у сфері економіки: “викладена в письмовій формі думка аудитора про фінансову звітність у цілому, що міститься в аудиторському висновку” (ПМУА); “аудиторський висновок, який містить виражену у встановленій формі думку аудитора про фінансову (бухгалтерську) звітність аудитованої особи. Беззастережно позитивна думка має бути виражена тоді, коли аудитор приходиться до висновку про те, що фінансова (бухгалтерська) звіт-

ність дає достовірне уявлення про фінансовий стан і результати фінансово-господарської діяльності аудитуваної особи відповідно до встановлених принципів та методів ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової (бухгалтерської) звітності" (ГТСАД);

- у логіці: "результат або продукт мислення у формі судження, поняття чи умовиводу, виражає загальне (спільне) у масі одиничних речей, фіксуючи сутнісне, істотне, закономірне в багатоманітності зв'язків і відношень навколишнього світу" (ГФЛКС, с. 39);

- у педагогіці: "оцінне судження або умовивід, емоційно забарвлене і виражає відношення суб'єкта думки до його предмета, об'єкта" (ВСТО-СП); "оцінне судження, що виражає відношення людини до кого-небудь або чого-небудь. Думка – це прояв свідомості, яка реалізується в поведінці, в практичній діяльності. За формою це переконання людини, оскільки виражає його впевненість у правоті судження. Розрізняють думку індивідуальну, колективну і суспільну. <...> Крім того, є думка різних груп людей: думка дітей, вчителів, учених-педагогів тощо" (БОДК);

- в етнології – *дума (думка)*: "народна ліро-епічна пісня, що виконується сольним співом (зазвичай декламацією-речитативом) у супроводі кобзи, бандури або ліри, має нерівномірну будову вірша і перев. дієслівну риму" (ЖЗУЕ, с. 206);

- у літературознавстві – *думка (дума)*: "жанр (вид) невеликої медитативно-елегічної (журливої) поезії, іноді баладного змісту, який був поширений у творчості українських письменників-романтиків першої половини ХІХ ст. та використовувався ними на означення народних пісень такого ж змісту у тогочасних фольклорних збірниках" (ЛС, с. 213–214); "жанр (вид) суто українського речитативного народного героїчного ліро-епосу, який виконували мандрівні співці-музиканти: кобзарі, бандуристи, лірники в Центральній і Лівобережній Україні. Обсягом більша від історичних баладних пісень" (ЛС, с. 212–213); "народна пісня, лірична в українському фольклорі, ліро-епічна, елегічна – у білоруському <...> та польському <...>, якій властива увага до явищ природи, сердечних переживань. Думка часто була імпровізованою, виконувалась речитативом під музичний супровід" (ЛЕ, с. 308); "епічний жанр українського фольклору, генетично пов'язаний із голосінням, історичними піснями та баладами, переважно про діяльність українського козацтва ХVІ–ХVІІІ ст. Від інших ліро-епічних жанрів відрізняється особливим речитативним способом виконання (дорійським ладом з підвищеним четвертим ступенем) під акомпанемент кобзи, бандури чи ліри, а також формою і реалістичним світосприйманням без зловживання тропами чи фантастичними елементами, що властиве билинам" (ЛЕ, с. 307);

- у мистецтвознавстві (так само, як і в літературознавстві) – *думка*: "поширена у ХІХ ст. у слов'янських країнах назва пісень та інструментальних п'єс сентиментально-елегічного характеру < ... >. Термін *думка* (зменшувальна форма слова *дума*) виник у Польщі у ХVІІІ ст. і застосовувався для назви невеликих ліро-епічних творів на зразок балади. На початку ХІХ ст. цим терміном стали означати жанр деяких своїх творів також і польські та українські поети <...>" (БМТП, с. 84);

- у музиці *думка* – це “музичний твір” (ІРУСМТ, с. 35); “академічна хорова капела УРСР. Заслужена капела УРСР (1930). Перший український державний хорівий колектив. Організована у Києві в 1920 р. Назва виникла з початкових літер найменування – “Державна українська мандрівна капела” (МБЭС, с. 185).

Отже, у суспільних галузях діяльності термін *думка* використовують на позначення динамічного, індивідуального й цілісного явища свідомості, яке має предметний зміст і реалізується у вербальній чи невербальній діяльності. У сферах життя, пов’язаних із творчим відображенням дійсності, термін несе смислове навантаження словесно-музичного твору ліричного або ліро-епічного характеру.

Ядерну зону ТП аналізованого концепту репрезентують терміносполучення з компонентом *думка*, зокрема у сфері:

- політики: *ліва думка* – *Ліберально-демократичний консенсус, що домінує в пострадянському суспільстві, цілковито виключає з нього ліву думку* – але, натомість, відверто толерує праву, націоналістичну та ксенофобську ідеологію, яка лишається потужною зброєю боротьби із потенційним ідеологічним реваншем лівих (6); *політична думка* – “це активна, цілеспрямована, узагальнююча, ідеальна діяльність у формі різноманітних понять, категорій, теорій, доктрин з метою пізнання політичних зв’язків і відносин, форм і функцій власне політики і влади, політичних процесів та інститутів, політичної ідеології і культури, політичної стратегії і тактики, інших політичних явищ і цінностей, творення нових політичних ідей, прогнозування і моделювання політичного майбутнього” (ПС, с. 587);

- релігії: *єретична думка* – термін, який перебуває в розрізі з поняттям *єретичний* “який суперечить панівним, загальноприйнятим у певному середовищі поглядам, правилам, положенням і т. ін.” – *І В голову мені приходили єретичні думки, я вагався і не міг вирішити – що корисніше було б викладати моїм товаришам* – Л. Первомайський (СУМ, т. 2, с. 499); *католицька думка* – *Католицька думка визнає аналогію буття між Богом і творінням, в той час як представник протестантської діалектичної теології, кальвініст К. Барт заявив, що не може стати католиком саме через таку концепцію, як аналогія буття* (УКЕ);

- соціології: *суспільна (громадська) думка* – “один із проявів масової суспільно-політичної свідомості, що відображає ставлення народу чи певної його частини до влади; сукупна, надособиста позиція певної структурно означеної спільності людей щодо конкретних подій, проблем, рішень державних чи суспільних інститутів” (СДППСЕТ, с. 99); “думка, яка містить у собі приховане чи явне, вербальне чи невербальне ставлення соціальних спільнот, груп, індивідів до значущих для них проблем, подій і фактів дійсності”; “думки значної частини населення про будь-яку соціальну проблему”; “думки з актуальних суспільних проблем, які вирізняються дискусійністю. Громадська думка є сукупністю оцінних суджень, в яких відображається позиція соціальної групи щодо важливих для неї подій; у ній тісно переплітаються раціональний і емоційно-вольовий компоненти. Громадська думка може виконувати такі функції: експресивну, контрольну,

консультативну, директивну" (ССТП, с. 62); *Представники російської передової суспільної думки будили любов до трудящих всіх національностей* (СУМ, т. 9, с. 858); [Вася:] *Ми настоюємо, щоб у цьому питанні була зважена громадська думка інституту* – І. Микитенко (СУМ, т. 2, с. 435);

- права: *громадська думка* – “спосіб існування, формування і вияву масової свідомості, що полягає у вираженні ставлення людей до суспільно значущих подій і фактів”; “важливий чинник соціальної комунікації. Формується у процесі спілкування людей як стихійно, незалежно від діяльності тих чи тих соціальних інститутів, так і цілеспрямовано – під впливом державних установ, політичних партій, громад, організацій, агітації, ЗМІ тощо” (ЮЕ); *окрема думка судді* – “процес, форма викладу незгоди одного із суддів з рішенням суду в цілому”. *Така практика закріплена в Регламенті МС ООН: Кожний суддя може, якщо побажає, додати до рішення виклад своєї окремої думки як при незгоді, так і при згоді з думкою більшості* (ЮЕ);

- філософії: *філософська думка* – “*Фауст*” Гете, який виник з народних сказань про вченого-чорнокнижника, узагальнює найбільші досягнення *філософської думки* свого часу – М. Рильський (СУМ, Т. 10, с. 595); *томізму політична думка* – “збірний термін для тих теорій суспільства та соціальної етики, що виникли в XIII столітті під впливом праць Фоми Аквінського” (ЕПД);

- логіки: *істинна думка* – “це така думка, котра відповідає тому, що є насправді. Істинна думка правильно, адекватно відтворює об’єктивну дійсність” (7, с. 12); *хибна думка* – “якщо ж думка не відповідає тому, що є в дійсності, викривлює її, то вона є хибною думкою” (Там само).

Антропологічна й ментальна віднесеність концепту “думка” забезпечує наповнення периферії описуваного ТП термінами з різних областей науки. Це поняття, що позначає мисленнєву діяльність, інтелектуальні та комунікативні процеси.

До близької периферії можна віднести терміни-синоніми до терміна *думка*, наприклад:

- *аргумент* – “думка, істинність якої перевірена і доведена, і завдяки цьому може бути наведена для обґрунтування істинності або хибності висловленого твердження” (ГФЛКС, с. 14);

- *поняття* (у вузькому розумінні) – “форма думки, в якій відображаються найістотніші й найзагальніші ознаки предметів і явищ об’єктивної дійсності. Засобами фіксації понять у науці, мистецтві, техніці тощо є терміни. Поняття – це думка, а термін – ім’я думки” (ГФЛКС, с. 110);

- *сентенція* – “гадка, думка, судження” (ГФЛКС, с. 146);

- *смісл* – “думка, що міститься у словах (знаках, виразах)” (ГФЛКС, с. 152);

- *ідея* – “поняття, уявлення, що відбивають дійсність у свідомості людини та виражають ставлення її до навколишнього світу”; “основний принцип світогляду; переконання”; “думка про що-небудь, міркування з приводу чогось”; // “задум, план, намір”; “основна думка, що визначає зміст твору” (СУМ, т. 4, с. 11).

Сюди належить багатозначний термін *мислення*, який використовують у різних сферах життя, зокрема:

- у медицині – “вища форма активного відбиття дійсності, яка полягає у цілеспрямованому, опосередкованому та узагальненому пізнанні людиною суттєвих зв’язків і відношень речей” (СМТ, с. 177);
- у психології – “узагальнене пізнання навколишнього світу зі встановленням зв’язку між предметами та явищами” (ГСТСМ, с. 208); “процес опосередкованого і узагальненого відображення дійсності під час або внаслідок її аналізу і синтезу. Мислення розпочинається тоді, коли даних чуттєвого пізнання виявляється недостатньо для розв’язання поставленої проблеми” (СТПЗП, с. 40);
- у логіці – “вищий продукт особливим чином організованої матерії мозку; процес опосередкованого й узагальненого відображення свідомістю людини предметів і явищ об’єктивної дійсності в їхніх істотних властивостях, зв’язках і відношеннях; духовна теоретична діяльність людини, яка полягає у тому, що людина виділяє певні сторони і властивості відображуваного об’єкта і ставить їх у відповідні відношення, зв’язки з метою отримання нового знання. Логічне, абстрактне мислення – це раціональна стадія відображення об’єктивного світу. Мислення – вища форма відображення об’єктивної реальності, яка полягає в цілеспрямованому й узагальненому пізнанні суб’єктом істотних зв’язків і відношень між предметами і явищами, в створенні нових ідей, у прогнозуванні подій тощо” (ГФЛКС, с. 77);
- у філософії – “людська свідома інтелектуальна діяльність, яка має справу насамперед та переважно з оперуванням предметним змістом свідомості; це є здатність створювати предметний зміст свідомості, діяти в його межах, впорядковувати та довершувати його” (ПТСОФТ, с. 98–99);
- у лінгвістиці – “діяльність центральної нервової системи, спрямована на пізнання реалій навколишнього або уявного світу”; “процес пізнавальної діяльності індивіда, що виявляється у відображенні дійсності і здатності мислити і розмірковувати, робити розумові висновки; виникає, формується та розвивається в суспільстві” (ЗССЛ, с. 197–198);
- психолінгвістиці – “процес пізнавальної діяльності індивіда, що характеризується узагальненим і опосередкованим відображенням дійсності” (ВПЛГ, с. 56).

Периферію поля поповнюють також термінопоняття на позначення форм мислення (*мова*), видів (*наочно-образне мислення, наочно-дієве мислення, теоретичне / абстрактне мислення*) та типів мисленнєвої діяльності (*конкретне і абстрактне, інтуїтивне і дискурсивне, наочно-образне і концептуальне (поняттєве, системне)*).

Окрім терміна *мислення*, термінологічними репрезентантами концепту “думка” є також терміни на позначення інших психічних процесів (*відчуття, сприймання, пам’ять, увага, уява, мовлення, емоції, почуття, воля*) та станів (*страх, сором, радість*), які формують дальню периферію ТП.

Загалом структура термінологічних номінацій концепту “думка” у ТП представлена однокомпонентними (*абстракція, аналогія, вивід*), двокомпонентними (*дедуктивне міркування, безпосередній умовивід, закон мислення*) та трикомпонентними (*абстракція абсолютної здійсненності, логічна форма*



міркування) одиницями. Спорадичними є багатокomпонентні терміни (*індукція через простий перелік; правило міркування за випадками; предметна область, або універсум міркування*).

Отже, ТП концепту "думка" є різноплановим, його одиниці експлікують зв'язок аналізованого концепту з іншими в науковій картині світу. Концепт "думка" об'єктивується в термінах філософії, психології, політичної психології, соціології, економіки, права, логіки, педагогіки, етнокультурології, літературознавства, мистецтвознавства, музики, релігії, медицини, лінгвістики, психолінгвістики та ін. Найбільше термінологічних номінацій концепту спостерігаємо в галузі логіки. Вони експлікують значення, пов'язані або з процесом мислення, або з результатами цього процесу, знаннями. Терміносполучення-репрезентанти в галузі філософії у виразнюють значення системи ідей, переконань, ідеологій, філософських концепцій. Медичні ж терміни об'єктивують семантику фізіології протікання мисленневих операцій, хвороб та розладів психіки.

1. *Бондарева Е. П.* Актуализация концепта мысль в русской языковой картине мира : автореф. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 "Русский язык" / Е. П. Бондарева. – Воронеж, 2005. – 18 с.
2. *Горохова І. В.* Сутність та структура семантичного поля: основні підходи / І. В. Горохова // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : зб. наук. пр. – К., 2007. – Вип. 12. – С. 91–95.
3. *Іващенко В. Л.* Концептуальна репрезентація фрагментів знання в науково-мистецькій картині світу (на матеріалі української мистецтвознавчої термінології) : монографія / В. Л. Іващенко. – К., 2006. – 328 с.
4. *Кобозева І. М.* Мысль и идея на фоне категоризации ментальных имен / И. М. Кобозева // Логический анализ языка: Ментальные действия. – М.: Наука, 1993. – С. 95–105.
5. *Коломієць Н. В.* Специфіка вербальної репрезентації концепту "думка" в китайській мові / Н. В. Коломієць // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2014. – Вип. 8. – Т. 1. – Серія: Філологія. – С. 107–109.
6. *Космеда Т. А.* Концепти "дума", "думка" в українському мовленні крізь призму аксіологічної прагмалінгвістики / Т. А. Космеда // Вісник Львівського університету. Сер. філологічна. – 2004. – Вип. 34. – Ч. 1. – С. 367–371.
7. *Краснобаєва-Чорна Ж. В.* Термінополе КОНЦЕПТ / Ж. В. Краснобаєва-Чорна // Українська мова. – 2006. – №3. – С. 67–79.
8. *Кряжева А. Л.* Особенности вербализации понятия "child/ребёнок" (на материале английского и русского языков) : автореф. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.20 "Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание" / А. Л. Кряжева. – М., 2009. – 21 с.
9. *Кубрякова Е. С.* Номинативный аспект речевой деятельности / Е. С. Кубрякова / [отв. ред. Б. А. Серебников]. – [изд. 2-е]. – М. : Изд-во ЛКИ, 2008. – 160 с.
10. *Манчук А.* Виклик гегемонії : [електронний ресурс] / А. Манчук // Ліва : інтернет-журнал. – Режим доступу : <http://liva.com.ua>.
11. *Мех Н. О.* Наскрізні концепти слово, мова, думка у філософсько-релігійній та мовній картинах світу Григорія Сковороди / Н. О. Мех. – К., 2005. – 237 с.
12. *Некопаненко М. Г.* Логіка : навч.-метод. посіб. [для забезпеч. самос. роботи студ. заоч. форми навч. для спец. 5.03040101 "Правознавство"] / М. Г. Некопаненко. – Умань : Чигиринський технікум Уманського ДАУ, 2009. – 440 с.
13. *Попова З. Д.* Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – М. : АСТ ; Восток – Запад, 2007. – 314 с.

## СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- БМТП – *Безклубенко С.* Мистецтво: терміни та поняття : Енциклопедичне видання : [у 2 т.] / С. Безклубенко. – К. : Ін-т культури АМУ, 2008. – Т. 1 (А–Л) – 240 с.
- БОДК – *Безрукова В. С.* Основы духовной культуры (энциклопедический словарь педагога) : [электронный ресурс] / В. С. Безрукова, 2000. – Режим доступа : <http://didacts.ru/dictionary/1010>.
- БСС – Большой словарь по социологии (проект) : [электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://voluntary.ru/dictionary/662/word/mnenie>.
- ВПЛГ – *Воробйова Л. М.* Психолінгвістичний глосарій / Л. М. Воробйова. – [2-ге вид., доп.] – Рівне : “Волинські обереги”, 2011. – 128 с.
- ВПО – *Вердербер Р.* Психология общения : [электронный ресурс] / Р. Вердербер, К. Вердербер. – СПб., 2003 (глосарий по книге). – Режим доступа : <http://vocabulary.ru/dictionary/789/word/mnenie>.
- ВСТОСП – *Воронин А. С.* Словарь терминов по общей и социальной педагогике : [электронный ресурс] / А. С. Воронин. 2006. – Режим доступа : <http://didacts.ru/dictionary/1022/word/mnenie>.
- ГПП – *Голев С. В.* Политическая психология : Словарь-справочник : [электронный ресурс] / С. В. Голев. – 2004. – Режим доступа : <http://politike.ru/dictionary/841/word/mnenija>.
- ГСТСМ – *Герасименко О. І.* Словник-довідник термінів судової медицини / О. І. Герасименко. – К. : Видавн. Дім “Ін Юре”, 2002. – 484 с.
- ГТСАД – Глосарий терминов стандартов аудиторской деятельности : [электронный ресурс]. – 2008. – Режим доступа : <http://vocable.ru/dictionary/1078/word/mnenie>.
- ГФЛКС – *Гасяк О. С.* Формальна логіка : короткий словник-довідник / О. С. Гасяк. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2014. – 200 с.
- ЖБЭП – *Жмуров В. А.* Большая энциклопедия по психиатрии : [электронный ресурс] / В. А. Жмуров. – [2-е изд.]. – 2012. – Режим доступа : <http://vocabulary.ru/dictionary/978/word/mnenie>.
- ЖЗУЕ – *Жайворонок В.* Знаки української етнокультури : Словник-довідник / В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2006. – 703 с.
- ЗЕМ – *Зорин В.* “Евразийская мудрость от А до Я” : толковый словарь : [электронный ресурс] / В. Зорин. – Создiк-Словарь, 2002. – Режим доступа : <http://terme.ru/dictionary/470/word/mnenie>.
- ЗССЛ – *Зачнітко А. П.* Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни : [у 4 т.] / А. П. Зачнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2012. – Т. 2 – 350 с.
- ЕПД – Енциклопедія політичної думки : [электронный ресурс] / [пер. з англ. ; за ред. Н. Лисюк ; Редкол. К. Сігов, В. Скуратівський, Л. Фінберг]. – К. : Дух і Літера, 2000. – 472 с. – Режим доступа : [http://hohlopedia.org.ua/entsyklopediya\\_politychnoi\\_dumku/](http://hohlopedia.org.ua/entsyklopediya_politychnoi_dumku/).
- ІРУСМТ – *Іванов В. Ф.* Російсько-український словник музичних термінів. – К. : Вища школа, 1994. – 111 с.
- КПАСП – *Конюхов Н. И.* Прикладные аспекты современной психологии: термины, законы, концепции, методы : [электронный ресурс] / Н. И. Конюхов. – 1992. – Режим доступа : <http://vocabulary.ru/dictionary/850/word/mnenie>.
- ЛЕ – Літературознавча енциклопедія / [автор-укладач Ю. І. Ковалів]. – К. : ВЦ “Академія”, 2007. – Т. 1 (А–Л) – 608 с.
- ЛС – Літературознавчий словник / [за ред. Р. Т. Гром’яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Терешка]. – К. : ВЦ “Академія”, 2007. – 752 с.
- МБЭС – Музыка. Большой энциклопедический словарь / [гл. ред. Г. В. Келдыш]. – М. : НИ “Большая рос. энц.”, 1998. – 672 с.
- НФЭ – Новая философская энциклопедия : [электронный ресурс]. – 2003. – Режим доступа : <http://terme.ru/dictionary/879/word/mnenie>.
- НФНТ – *Некрасов С. И.* Философия науки и техники : [электронный ресурс] / С. И. Некрасов, Н. А. Некрасова. 2010. – Режим доступа : <http://terme.ru/dictionary/906/word/mnenie>.

- ПМУА – Пупшиш Т. Международный учет и аудит : [электронный ресурс] / Т. Пупшиш, С. Галузина. – Питер, 2006. – Режим доступа : <http://vocable.ru/dictionary/1250/word/mnenie>.
- ПС – Політологічний словник : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / [за ред. М. Ф. Головатого та О. В. Антоюка]. – К. : МАУП, 2005. – 792 с.
- ПТСОФТ – Петрушенко В. Тлумачний словник основних філософських термінів / В. Петрушенко. – Львів : Вид-во Нац. ун-ту "Львівська політехніка", 2009. – 264 с.
- РСЭ – Российская социологическая энциклопедия : [электронный ресурс] / [под общ. ред. Г. В. Осипова]. – 1998. – Режим доступа : <http://voluntary.ru/dictionary/619/word/mnenie>.
- СДППСЕТ – Словник-довідник правових, політологічних, соціологічних та економічних термінів : навч. посіб. / [укл. : І. П. Байрак, В. К. Збарський, О. В. Грабовський, В. І. Курило, Л. І. Курило]. – К. : Міленіум, 2008. – 296 с.
- СМТ – Сизонов Д. Ю. Медична термінологія в українських ЗМІ : словник / Д. Ю. Сизонов. / [за ред. Л. І. Шевченко]. – К. : Видавн.-полігр. центр "Київський університет", 2012. – 325 с.
- СПЕ – Степанов О. М. Психологічна енциклопедія / О. М. Степанов. – К. : Академвидав, 2006. – 424 с.
- ССТП – Соціологія : словник термінів і понять / Є. А. Козловець, Є. А. Біленький. – К. : Кондор, 2006. – 372 с.
- СТПЗП – Словник термінів та понять загальної психології / Н. С. Лозінська, М. А. Коваль. – К. : "Золоті ворота", 2009. – 87 с.
- СУМ – Словник української мови : [в 11 т.] / [ред. кол. : І. К. Білодід (голова) та ін.]. – К. : Наукова думка, 1970–1980 ; 1971. – Т. 2. – 550 с. ; 1978. – Т. 9. – 858 с. ; 1979. – Т. 10. – 658 с.
- УКЕ – Українська католицька енциклопедія : [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicencyclopedia.in.ua/ortodoksiya>.
- ФЭС – Філософський енциклопедический словарь : [электронный ресурс]. – М. : Советская энциклопедия, 1989. – Режим доступа : <http://terme.ru/dictionary/180/word/mnenie>.
- ФЕС – Філософський енциклопедичний словник / [ред. кол. : В. І. Шинкарук, Є. К. Бистрицький, М. О. Булатов та ін.]. – К. : Абрис. – 2002. – 743 с.
- ЮЕ – Юридична енциклопедія : [в 6 т.] / [редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін.]. : [електронний ресурс]. – К. : "Укр. енцикл.", 1998–2004. – Режим доступу : <http://leksika.com.ua/legal/>.

T. D. Polytsia

#### THE TERMINOLOGICAL FIELD OF THE CONCEPT "THOUGHT"

The paper attempts to describe the means of terminology objectification of the concept "thought" and systemize them by field method. The spheres of functioning of the terminological representants of the concept are determined. It is characterized the specificity of terminological objectification of the concept "thought" in various scientific spheres.

**К e y w o r d s:** concept, the terminology field, term, terminology objectification.